
Inhoudsopgave

Pag 1. Redactioneel

Pag 3. Van de voorzitter -

door Henk Bax

Onze voorzitter Henk Bax over de grote ledenaanwas (nu al meer dan 1100 leden!), het Jaarboek, de ledenvergadering, en goed en slecht nieuws van het monumentenfront.

Pag 5. "De toren is gefundeerd op koeienhuiden" -

door Herman A. van Duinen

Staat de toren (gewicht 12.000.000 kg!) van de Grote Kerk van Dordrecht op een fundament van koeien- of anders wel scheepshuiden? Dat koeienhuiden als fundering werden gebruikt wordt naar het rijk der fabelen verwezen. De Grote Kerk staat op een dicht en hecht roosterwerk van palen. In Amsterdam werden scheepshuid (= -wand) funderingen gevonden. Of betekent "op huiden" niet gewoon "op heden", ofwel "nu"? Het mysterie is hiermee nog niet opgelost.

Pag 10. De Groene Plas -

door Piet van Twist en Cees Esseboom

Weinig bekend is dat aan de Noordendijk, 250 meter ten Zuiden van de Oranjelaan, vroeger de Speeltuin 't Wantij en het natuurzwembad "De Groene Plas" lagen. In dit artikel aandacht voor het laatste: opvolger van de openbare baden in Spuihaven en Oude Maas, en voorganger van het Wantijbad. De Groene Plas was een particulier zwembad dat bestond van 1934 tot 1947, na een onteigeningsprocedure ten behoeve van woningbouw door de Gemeente

(De lezers worden opgeroepen (foto-)materiaal aan te leveren bij de redactie over de Speeltuin "t Wantij ten behoeve van het artikel in het volgende Tijdschrift)

Pag 19. Distributiedienst tijdens en na de Tweede Wereldoorlog –

door T. de Jong en C. Roest

De auteurs putten uit dagboek en geheugen bij het weergeven van hun ervaringen tijdens en na de 2^e Wereldoorlog met het distributiesysteem voor allerlei schaarse goederen, een systeem dat tot 152 van kracht was.

Pag 25. Schetsen uit Dordtse akten (3) -

door Kees Sigmond

Tijdens een balspel komt uw/je bal in de tuin van de burens terecht: bekende conflictstof! Heel vroeger werd zo'n conflict in een "acte" door getuigen vastgelegd. In dit derde artikel van een serie twee sprekende voorbeelden van dit soort bal-conflicten.

Pag 29. Dood en verdrongen (1). Fysisch-anthropologisch verslag van een verdrongen kerkdorp uit de late middeleeuwen -

door Pjotter Sannen

De auteur, werkzaam bij Bureau Monumentenzorg en Archeologie van de Gemeente Dordrecht, doet verslag van de uitkomsten van het fysisch-anthropologisch onderzoek naar

de in 2007 opgegraven skeletten op het terrein van het Gezondheidspark, in wat een van de kerkdorpjes was in het zoetwatertijdengebied het Bergsche Veld dat bij de Sint Elisabethsvloeden verdween. Een tweede artikel volgt in het volgende nummer.

Pag 36. Water in en om Dordrecht -

door Jan Koonings

Tweede in een reeks foto-artikelen met als thema "Water". Foto's van ongeveer 50 jaar geleden over spectaculaire transporten en drijvende bokken.

Pag 43. Twee Dordtse handwerkonderwijzeressen: Adriana Rutten en Louise Johanna Veth.

door Erica van Dooremaalen

De levensgeschiedenissen van twee handwerkleraressen eind 19^e en begin 20^e eeuw, waarin de auteur ook de geschiedenis van het sinds 1885 verplichte onderwijs in "vrouwelijke handwerken" behandelt. De meisjes van toen werden zo voorbereid op hun taak in de gezinshuishouding.

Pag 48. Der Sieger von Dordrecht -

door Paul Husen

Een Duitse ansichtkaart uit de 2^e Wereldoorlog met een foto van een Duitse soldaat die de bruggen bij Dordrecht mede-veroverde. Een vorm van persoonsverheerlijking die deel uitmaakte van de Duitse oorlogspropaganda.

Pag 51. "De werkelijkheid bleek ernstig". Gerard Reve in Dordrecht –

door Sander van Bladel

De auteur verdiepte zich in de kortstondige aanwezigheid in Dordrecht van schrijver Gerard Reve van november 1945 tot april 1946, en diens werkzaamheden als verslaggever van Het Parool. Met "Dordtse" verhalen uit De Avonden, het tijdschrift Ruim Baan, en Reve's columns in Het Parool. Met dank aan Nop Maas' biografie van Gerard Reve "Kroniek van een schuldig leven".

Pag 58. De overlaat van Cruquius en de schotbalkensluis in de Zoetemelkskil -

door Pieter Parel

De schrijver, bestuurslid van de Vereniging Behoud Biesbosch, behandelt in twee delen de waterhuishouding in de Biesbosch. In dit artikel de politieke besluitvorming over het waterstaatsplan van Nicolaas Cruquius (Klaas Kruik!) om de herhaalde overstromingen in de waarden rond Maas en Waal onder controle te brengen.

Pag 66. Het patriciërshuis Wijnstraat 82-86 -

door Stichting Illustre Dordracum

JanWillem Boezeman, Angenetha Balm schrijven in dit artikel over hun bevindingen bij het onderzoek van het gebouw Pandora in de Wijnstraat, vroeger een kolossaal (7 vensterassen!) patriciërshuis maar vooral bekend geworden als Dordrechts eerste schouwburg – met 600 zitplaatsen! - van 1824 tot 1872, toen Kunstmin de rol van "stadsschouwburg" overnam.

Pag 70. Het Sint Elisabethsaltaar en de Grote Waard –

door Jacqueline Hoevenberg

De schrijfster, werkzaam bij het Bureau Monumentenzorg en Archeologie, verdiept zich in de elementen van het altaarstuk (in de Grote Kerk van Dordrecht) dat in de 15^e eeuw naar aanleiding van de Sint Elisabethsvloed werd vervaardigd. Van belang daarbij was het standpunt van de schilder om de "verdrinkende Grote Waard" in beeld te brengen: halverwege de Galg van Dordrecht op de Zwijndrechtse oever, en het ambacht De Mijl. Een prachtig minutieus verslag (zie ook het aanverwante artikel in het decembernummer (3) van de vorige Jaargang).

*Pag 79. Het wapen van de Van der Merwedes -
door Henk 't Jong*

Heraldicus en historicus Henk 't Jong becommentarieert het familiewapen van de Van der Merwedes en beschrijft gedetailleerd hoe deze familie(naam) ontstond, uitstierf, en via bastaarden opnieuw bekend werd. De familie vertrok uiteindelijk naar Amerika, uiteraard zonder de adellijke titel.

*Pag 82. Nieuwverschenen boeken –
door Cees Esseboom*

Cees Esseboom bespreekt recent verschenen boeken over Dordrecht: "Koffer uit Berlijn", door K.Groenhart; (een heruitgave 35 na dato van) "Crabbehoff" door Chr. Walson; "Een pion voor een dame" door Antheun Janse; "Wijnstraat 82-86", uitgave op cd door Angenetha Balm en Jan-Willem Boezeman, zie ook pag. 66 van dit Tijdschrift; "Lokale kerkelijke geschiedenis" door Peter Dillingh; "Verhalen van Dordrecht, deeltjes 18 en 19: resp. Burgemeesters van Dordrecht, en Dordrecht in de oorlog en de oorlog in Dordrecht", uitgegeven door het Stadsarchief.

*Pag 89. Haardstenen aan de Botermarkt ? -
door Christine Weijs*

Aan de Botermarkt in Dordrecht zijn restanten gevonden van mogelijk het vroegste huis op deze locatie, daterend uit de 13^e eeuw. Verslag van een bouwhistorisch onderzoek door Bureau Monumentenzorg en Archeologie, over de vele geheimen die een blootgelegde muur vertelde.